

ĐẠO ĐỨC CỦA CÁC NHÀ THỐNG KÊ NGƯỜI BẢO ĐẢM ĐỘ TIN CẬY CỦA SỐ LIỆU THỐNG KÊ

Tóm tắt:

Bài viết mô tả mối liên hệ chặt chẽ giữa đạo đức của các nhà thống kê và độ tin cậy của số liệu thống kê chính thức. Để cải thiện số liệu thống kê, đặc biệt là hiện đại hóa số liệu thống kê, cần phải duy trì đạo đức nghề nghiệp của các nhà thống kê và nâng cao vị thế của các nhà thống kê chính thức ở cấp quốc tế và quốc gia. Bài viết được trình bày tại Hội nghị của các nhà thống kê châu Âu năm 2019.

I. Tổng quan

1. Chúng ta biết rằng độ tin cậy của số liệu thống kê là cơ sở để công nhận công việc của các nhà thống kê. Khi nói về độ tin cậy của số liệu thống kê, chúng tôi tính đến các tiêu chí độc lập, toàn vẹn, phù hợp, chính xác và minh bạch được lấy từ 10 Nguyên tắc cơ bản của Thống kê chính thức.

2. Tuy nhiên, quan điểm về tính khách quan và tính chính xác của số liệu thống kê thường bị phân cực, đặc biệt trong trường hợp số liệu thống kê chính thức, tùy thuộc vào quan điểm của người sử dụng. Quan điểm khác biệt như vậy đôi khi không phụ thuộc vào việc nhà sản xuất dữ liệu tổng hợp số liệu thống kê như thế nào mà phụ thuộc vào cách mô tả hiện tượng hoặc quá trình kinh tế.

3. Ví dụ, nếu các chỉ số kinh tế vĩ mô quan trọng, như tổng sản phẩm trong nước (GDP), chỉ số giá tiêu dùng (CPI), tỷ lệ thất nghiệp, tỷ lệ việc làm... cho thấy sự phát triển tích cực, thì người sử dụng từ phía chính phủ sẽ cảm thấy hài lòng. Đồng thời, các nhóm người đối lập sẽ tìm kiếm những lời giải thích khác cho sự tăng (hoặc giảm) các chỉ số đó, những người này cố gắng làm giảm giá trị ảnh hưởng của chính quyền. Trong tình huống như vậy, nhà thống kê sẽ là người bị

ảnh hưởng, ít nhất là trong sự hiểu biết của các học giả, nhà nghiên cứu và phương tiện truyền thông, và đồng thời là người gây ra tranh luận, nghi ngờ làm sai lệch dữ liệu và bị ảnh hưởng bởi nhà cầm quyền.

4. Những người nổi tiếng cũng đã bày tỏ ý kiến tích cực lẫn tiêu cực về thống kê. Ví dụ, H. G.Wells, người dự đoán sự phát triển tích cực của thống kê, cho biết: "Một ngày nào đó, kiến thức và tư duy thống kê sẽ trở thành yếu tố không thể thiếu trong học vấn của mỗi công dân, như khả năng biết đọc, biết viết vậy". Tương tự, một nhà kinh tế và thống kê nổi tiếng người Romani, và người sáng lập thống kê chính thức Romani, Dionisie Pop Marțian, đã lập luận 160 năm trước về tầm quan trọng của thống kê: "Một chính phủ có tầm nhìn xa nên dựa trên số liệu thống kê và cơ sở lý luận của mình để đưa ra các chính sách cải cách". Tất nhiên, có nhiều ý kiến khác có lợi cho thống kê nhưng chúng ta cũng không thể bỏ qua những ý kiến trái chiều. Mark Twain đưa số liệu thống kê vào ba loại dối trá: "Dối trá, dối trá đáng nguyên rủa và thống kê". Một nhà khoa học nổi tiếng người Thụy Điển là Andrejs Dunkels nói một cách mơ hồ: "Rõ ràng, rất dễ dàng để nói dối với các số liệu thống kê, nhưng thật khó để nói sự thật nếu không có chúng".

➤ ➤ ➤ THÔNG KÊ QUỐC TẾ VÀ HỘI NHẬP

5. Một số người coi số liệu thống kê chính thức là một môi trường khép kín và cứng nhắc, không thể khách quan và đáng tin cậy. Suy nghĩ này chắc chắn là sai. Trong thời hiện đại, nhà thống kê, có lẽ là người có nhiều tài năng, không chỉ hiểu mà còn định lượng các hiện tượng kinh tế - xã hội phức tạp. Trong thống kê, các cánh cửa luôn được mở cho sự đổi mới. Thống kê liên tục thích ứng với sự đổi mới bằng cách phát triển các khái niệm, phương pháp mới từ các lĩnh vực liên quan.

6. Một nhà thống kê dường như phát triển thành một nhà khoa học dữ liệu. Tuy nhiên, có một vấn đề nan giải giữa việc duy trì địa vị của các nhà thống kê, vì một nhà khoa học dữ liệu không nhất thiết phải giống hệt với một nhà thống kê.

7. Điều cần thiết là phải duy trì, làm mới hoặc thay đổi lại không chỉ địa vị của các nhà thống kê chính thức, mà cả đạo đức của họ. Điều này là cần thiết để bảo vệ tính toàn vẹn chuyên nghiệp và chống lại mọi áp lực làm biến dạng, định giá quá cao các kết quả thống kê. Đạo đức nghề nghiệp được liên kết chặt chẽ với sự phù hợp và độ tin cậy của số liệu thống kê.

8. Để đáp ứng những thách thức về đạo đức, nhà thống kê phải hiểu cách thức mà các nguyên tắc đạo đức và tiêu chí nghề nghiệp để nhận thức và áp dụng, hiểu trách nhiệm, quyền và nghĩa vụ của mình đã được mô tả trong Tuyên bố về đạo đức nghề nghiệp được Viện Thống kê Thế giới áp dụng vào tháng 7/2010 và sửa đổi vào tháng 10/2011.

II. Môi quan hệ giữa đạo đức thống kê và độ tin cậy thống kê

9. Áp dụng các Nguyên tắc cơ bản, đặc biệt là các nguyên tắc liên quan đến tính

toàn vẹn, tính độc lập, tính phù hợp và tính chính xác của dữ liệu là không thể thiếu để đánh giá công việc của các nhà thống kê và độ tin cậy của dữ liệu. Nhưng điều này là chưa đủ. Một điều rất quan trọng đối với độ tin cậy là nhận thức của xã hội về thống kê, các kết quả, phương pháp và kỹ thuật thống kê. Những người sử dụng số liệu thống kê cần phải tự tin rằng dữ liệu phản ánh đúng thực tế và các nhà thống kê đã tạo ra những dữ liệu này khi đã hiểu rõ lý thuyết và thực tiễn phía sau dữ liệu.

10. Người sử dụng dữ liệu và nhà cung cấp dữ liệu có thể có ý kiến về cách dữ liệu thống kê đã được biên soạn. Những người trả lời thường cho thấy một số hạn chế liên quan đến thực tế là dữ liệu cũng có thể được sử dụng cho mục đích thống kê. Các nhà thống kê cần có kỹ năng giao tiếp tốt để giải thích cho các bên liên quan để đảm bảo về tính bảo mật và quyền riêng tư của các nhà cung cấp dữ liệu.

11. Để đối phó với những tuyên bố này của nhà cung cấp dữ liệu, một số biện pháp thiết yếu phải được áp dụng. Điều cần thiết là nhà thống kê, với tư cách là nhà sản xuất dữ liệu, sẽ đem đến những lợi ích chung cho các nhà cung cấp dữ liệu và người sử dụng dữ liệu, theo luật pháp, quy tắc và điều lệ phù hợp đã được quốc tế thông qua. Không cần phải nói rằng tất cả những người tham gia vào các hoạt động thống kê chính thức đều biết các tiêu chuẩn được thông qua trong lĩnh vực thống kê.

12. Cam kết về các nguyên tắc đạo đức là bắt buộc và thậm chí còn cấp bách hơn đối với các nhà lãnh đạo thống kê hoặc người có chức vụ trong thống kê chính thức, vì những người này thường xuyên phải chịu áp lực từ các nhóm lợi ích khác nhau. Về mặt này, bảo vệ dữ liệu tuân thủ các quy tắc bảo mật và

quyền riêng tư phải là mục tiêu cốt lõi, vì điều kiện tiên quyết không thể tách rời liên quan đến độ tin cậy của số liệu thống kê, mục tiêu cuối cùng của thống kê chính thức.

III. Bảo mật dữ liệu

13. Chúng ta có thể tự hỏi mình câu hỏi: Bảo mật dữ liệu, vì nó không phải là nghĩa vụ trong thống kê, cũng là một vấn đề đạo đức? Câu trả lời cho câu hỏi này là đúng. Bảo mật dữ liệu liên quan trực tiếp đến lợi ích của các nhà cung cấp dữ liệu. Đó là một nghĩa vụ không rõ ràng của nhà thống kê đang tiếp nhận thông tin, bảo vệ và toàn quyền quyết định, đảm bảo các điều kiện cần thiết trong việc tuân thủ bảo mật dữ liệu. Các nhà thống kê cần lưu ý rằng bất kỳ sai lệch nào so với nguyên tắc này sẽ làm mất uy tín của toàn bộ quá trình thống kê.

14. Thông tin nhận được cho mục đích thống kê (nghĩa là cho các mục đích xử lý tiếp theo) là nguyên liệu thô không thể thiếu, để đạt được mục tiêu quay trở lại xã hội, thông tin tổng hợp đáp ứng các yêu cầu đa dạng của người dùng, đặc biệt là các thông tin liên quan đến chất lượng và tính kịp thời. Ngay cả khi nhà thống kê bị thuyết phục về sự cần thiết phải tuân thủ tính bảo mật như một cam kết cá nhân, họ nên biết rằng nếu không có kiến thức thấu đáo về các nguyên tắc, quy tắc và thực tiễn liên quan đến tính bảo mật, họ sẽ không thể đạt được mục tiêu mong muốn.

IV. Điểm nổi bật về chủ trương của chúng tôi

15. Trong những năm qua, thống kê Rumani đã phải đối mặt với nhiều vấn đề và lựa chọn khác nhau liên quan đến các thách thức bảo mật và các giải pháp tuân thủ. Trong chế độ trước đây, tính bảo mật đã bị đảo ngược (với đỉnh của kim tự tháp hướng

xuống). Dữ liệu riêng tư của các đơn vị kinh tế và xã hội, và thậm chí cả dữ liệu cá nhân không được coi là bí mật. Ngược lại, chế độ đó đã tập trung vào thông tin tổng hợp là bí mật, vì tình hình thực tế không được công chúng biết đến, mà thay vào đó, theo quy định chung, đó là một đặc quyền riêng của lãnh đạo.

16. Sau năm 1990, với việc thực hiện các tiêu chuẩn dân chủ trong hệ thống thống kê, mọi thứ được thay đổi để có thể tuân thủ các quy tắc thống kê chính thức. Ngoài các thay đổi căn bản của hệ thống thống kê, các công cụ để áp dụng các tiêu chí và quy tắc bảo mật dữ liệu cá nhân đã được áp dụng, các tiêu chuẩn và phương pháp bảo vệ bí mật dữ liệu đã được quy định kỹ lưỡng trong luật pháp và trong thực tiễn thống kê. Hơn nữa, các giá trị đạo đức cốt lõi như tôn trọng người khác, tính chuyên nghiệp, công bằng và khách quan, tự chủ trong thời điểm khó khăn, tránh các câu chuyện xung đột và giữ gìn các tiêu chí bảo mật đã trở thành yếu tố bắt buộc đối với các nhà thống kê.

17. Song song với điều đó, người ta chú ý đến việc đào tạo các nhà thống kê - những người được cho là đáp ứng các yêu cầu cần thiết và có kỹ năng để đảm bảo số liệu thống kê được sản xuất ra có chất lượng cao và đáng tin cậy. Các công cụ thực hành cũng được phát triển và triển khai để giáo dục các nhà thống kê về quyền và nghĩa vụ của họ, các tiêu chí và nguyên tắc sau đây đã được thông qua:

- Hướng dẫn cho công chức;
- Hướng dẫn cho nhân viên mới được tuyển dụng trong Viện Thống kê quốc gia (NIS);
- Quy trình các hoạt động tư vấn đạo đức cho nhân viên Viện Thống kê quốc gia;

➤ ➤ ➤ THÔNG KÊ QUỐC TẾ VÀ HỘI NHẬP

- Quy tắc ứng xử của nhà thống kê;

- Lời cam kết của nhà thống kê tuân thủ khung pháp lý điều chỉnh các hoạt động thống kê liên quan đến liên chính và đạo đức nghề nghiệp khi tham gia vào hệ thống thống kê;

- Cam kết bảo mật thống kê.

18. Các công cụ được đề cập ở trên, ngoại trừ hai công cụ cuối cùng trong danh sách (lời thề và cam kết), bao gồm các chi tiết từ các quy tắc quốc tế, chẳng hạn như các công cụ do Viện Thống kê quốc tế (ISI), Eurostat, OECD và Hội nghị thống kê châu Âu ban hành, cũng như từ các quyết định của các quốc gia khác, tài liệu và thực tiễn của chúng ta.

19. Các nhà thống kê làm việc trong hệ thống thống kê không những cần thừa nhận và áp dụng các quy tắc bằng văn bản mà còn nên tham gia các khóa đào tạo, bồi dưỡng, hội thảo, hội nghị khác nữa. Đồng thời, cần thực hiện nhiều hoạt động để nâng cao nhận thức của các nhà cung cấp và người dùng dữ liệu thống kê. Những cam kết này cho phép tuyên truyền kiến thức, nâng cao vai trò và tầm quan trọng của thống kê chính thức.

V. Một số cân nhắc và đề xuất

20. Trong phần đầu bài viết, chúng tôi đã đề cập đến một vài trích dẫn. Dưới đây là một trích dẫn khác mô tả vai trò của thống kê vì nó đã được định hình trong quá khứ và làm thế nào nó được duy trì cho đến ngày nay.

21. Đây là những gì Ronald Fisher nói về thống kê: "Xuất phát từ các nhà thống kê, chúng ta sẽ có câu trả lời cho những vấn đề nghiêm trọng nhất trong thời đại chúng ta. Bất cứ khi nào có điều gì đó quan trọng được thực hiện, các nhà thống kê luôn có mặt ở phía sau".

22. Theo chúng tôi, thông điệp này có ý nghĩa lớn gấp đôi. Một mặt, nó chỉ ra vai trò không thể thiếu của thống kê trong việc chứng minh các quyết định ở cấp Chính phủ và hơn thế nữa. Mặt khác, nó cho thấy vị trí độc lập của nhà thống kê, ở trong nền kinh tế và hoạt động hỗ trợ người dùng. Tất nhiên, câu hỏi đặt ra ở đây không phải là thay đổi vai trò của các nhà thống kê - như là một trong những bước quan trọng của những người ra quyết định. Ngược lại, liệu các nhà thống kê có nên luôn luôn đứng ở phía sau?

23. Khá là khó để tìm ra câu trả lời. Hiện nay dường như đang ủng hộ việc áp dụng quan điểm của các nhà thống kê chính thức. Câu hỏi đang phát sinh hiện nay: Chúng ta nên làm gì? Làm thế nào để các nhà thống kê có thể tham gia vào việc xác định các chính sách kinh tế - xã hội? Các cuộc tranh luận đến mức độ nào thì các nhà thống kê được tham gia?

24. Chúng ta hãy nói rõ hơn về vấn đề này, ví dụ: Cấu trúc chính phủ Romani bao gồm một cơ quan gọi là Ủy ban Chiến lược và Tiên lượng quốc gia. Ủy ban xây dựng các chiến lược và dự báo các chỉ số kinh tế - xã hội, đặc biệt là trong trung và dài hạn, dựa trên thông tin được cung cấp qua số liệu thống kê chính thức. Chủ tịch Viện Thống kê quốc gia Romania được mời tham gia vào các giai đoạn chính của quá trình dự báo. Theo cách này, Chủ tịch Viện Thống kê quốc gia Romania sẽ được coi là người trực tiếp tham gia vào quá trình ra quyết định. Vị trí này được thông qua do nó đại diện cho thống kê, nhưng cũng gây nên sự ngạc nhiên cho các bên liên quan khác vì họ cho rằng Chủ tịch Viện Thống kê chỉ tham gia cung cấp dữ liệu thống kê cần thiết, chứ không phải trong việc xây dựng và xác nhận các mức chỉ số trong tương lai. Quan điểm này hiện đang được giải thích do thực tế là, theo nguyên tắc,

THỐNG KÊ QUỐC TẾ VÀ HỘI NHẬP ◀◀◀

thống kê chỉ nên thực hiện nghĩa vụ đơn giản là cung cấp dữ liệu thống kê cần thiết.

25. Chúng ta có nên đặt giới hạn cho vai trò này? Vấn đề này có thể được tiếp cận và giải quyết thông qua một loạt các biện pháp nhằm nâng cao kiến thức và vị thế thống kê: Giáo dục; truyền thông; hành động.

(a) *Giáo dục*: Đây không phải là lần đầu tiên khi chủ đề về kiến thức thống kê theo nghĩa rộng được các nhà thống kê đưa ra trong môi trường giáo dục. Giáo dục thống kê, đặc biệt là giáo dục đại học, dẫn đến việc sử dụng dữ liệu thống kê hiệu quả hơn và do đó, sẽ đưa ra quyết định kinh tế vi mô và vĩ mô một cách tốt hơn.

(b) *Truyền thông*: Cần có sự tham gia lớn hơn của môi trường khoa học và giới học thuật. Đặc biệt là trong thời đại cách mạng dữ liệu, số hóa, dữ liệu lớn, dữ liệu mở...

(c) *Hành động*: Trọng tâm là nâng cao vị thế của các nhà thống kê, thông qua việc

thúc đẩy tính công bằng và đạo đức nghề nghiệp của họ.

26. Nguyên tắc cơ bản của Thống kê chính thức do Đại hội đồng Liên hợp quốc thông qua vào năm 2014. Điều này khiến Thống kê Romani tự hỏi liệu cộng đồng thống kê có đưa ra các nguyên tắc tương tự đối với địa vị của các nhà thống kê và tiêu chuẩn đạo đức hay không.

27. Romania sẽ đưa ra đề nghị phải có một cam kết chung như vậy trong phiên họp tới của Ủy ban Thống kê Liên hợp quốc. Romania tin rằng việc nâng cao vị thế của các nhà thống kê chính thức, cùng với một loạt các tiêu chí đạo đức nghề nghiệp mới, sẽ nâng độ tin cậy của số liệu thống kê lên mức cao hơn trong xã hội.

Lan Phương (lược dịch)

Nguồn:

http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/2019/ECE_CES_2019_38_1908830E.pdf

